

'EL ETERNAUTA' KOMIKIA

Eternitatearen nabigatzailea

Hector German Oesterheld (1919 -1978) gidoilari eta Francisco Solano López (1928 -2011) marrazkilari argentinarrek sortu zuten *El Eternauta* komiki klasikoa 1957etik 1959ra bitartean, telebistaren eragina txikia zenean, eta komikiaren ospea eta harrera, aldiz, masiboa. Sasoiko zientzia fikzioaren ordezkari, kontakizuna hainbat gairen inguruan ardatzen da, hala nola, erresistentzia, adiskidetasuna, estralurtarren inbasioa, terrorea eta humanitatea. Halaber, istorioaren protagonista Juan Salvok askatasunaren aldeko borroka kolektiboa ordezkatzeko du. Orain, 60 urte baino gehiago pasa direnean, "behin-betiko bertsioa" kaleratu dute.

JULEN AZPITARTE

Argentinako historia popularraren ikonoa bilakatu da *El Eternauta*, baita Latinoamerikako komikigintzarena ere. Horiek horrela, espainieraz idatzitako lehen eleberririk grafikotzat jotzen dute adituek. Baina ez da soilik horretan geratzen: komikiak biltzen duen istorioaren hamaika irakurketa politiko eta sozial egin dira hamarkadaz hamarkada. Eragina izan zuten idatzi eta marraztutakoak. Oesterheld eta bere lau alabak Argentinako diktaduran desagertu ziren 1978an, Jorge Rafael Videla tiranoaren morroiek atzeman ondotik. Izan ere, obra jazarria eta debekatua izan zen diktadurak iraun zuen urteetan, hain justu, 1976tik 1983ra. Horren guztiaren ondorioz, *El Eternauta* komikiari mito edo historiko izaera erantsi zaio.

Bada, Planeta argitaletxeak oraintsu itzal handiko komiki horren behin betiko bertsioa plazaratu du: zuri beltzeko 350 orrialde, formatu etzanean; orain arte argitaratu den bertsio fidelena dela esan daiteke.

Halaber, *Netflix* plataformak ikus-entzunezko bertsioa ere iragarri du: Bruno Stagnaro zuzendari eta Ricardo Darín izango da Juan Salvoren azalean sartuko den aktore nagusia. Zinemagileak argi esan du, era pertsonalean, haurtzarora bidaiatzen laguntzen diola: "Eternautak nire aita irudikatzen du, hala oroitzen naiz, nola ekartzen zituen komikien asteroko faszikulak. Uste dut nire bizitzan osorik irakurri nuen lehen gauzetako bat izan zela, 10 urterekin, eta eragin handia izan zuela nire herriaren egindako fikzioa ulertzeko moduan".

POST-APOKALIPSITIK, INBASIORA

El Eternauta 1950eko hamarkadako zientzia-fikzio klasikoaren emaitza da, zeina emanaldika eman zen argitara 1957tik 1959ra bitartean, *Hora Cero* aldizkarian. Juan Salvo izeneko Eternauta du protagonista. Salvok, metafikziozko ariketa baten bitartez, komikiaren gidoilari bisitatuko du, bere bizitzaren historia kontatzeko asmoz: elurte misterioz bategi Eternautaren bizitza hondatu du, elur-malutak ukitzen dituzten pertsona guztiak hil egiten baitira. Era berean, gizateriaren etorkizuna kolokan jarriko duen inbasio estralurtar bat aurreratu besterik ez du egingo elurte fosforeszenteak.

Hala, lehenengo 70 orrialdeetan istorioa giro post-apokaliptikoan garatu

izanagatik ere, handik gutxira, biratu, eta estralurtarren inbasio klasiko batekin egingo du topo irakurleak. Lehenengo zati hori Daniel Defoe 1719an idatzitako Robinson Crusoe eleberriko protagonistak bizi duen isolamenduarekin lotzen da: protagonistak, elurtearen ondorioz, "heriotz-ozeano" batean daude bakartuta. Osterhelden hitzetan: "El Eternauta, hasieran, Robinsonen nire bertsioa izan zen. Gizonaren bakardadea, inguratua, preso hartua, ez jada itsasoak hartua, heriotzak baizik. Ez Robinsonen gizon bakartua ere, baizik eta familia duen gizona, lagunak. (...) Hori izan zen abiapuntua. Gainerakoa... gainerakoa bakarrik hazi zen, bakarrik hazten den bezala, uste dugu, eguneroko bizitza".

Kontakizunaren bigarren fasea, inbasioarena, berriz, askoz epikoagoa da, abentura zaleagoa. Komikiaren behin betiko bertsioaren hitzaurrean, Juan Sasturainek azaltzen duenez, "istorio zoragarri eta tragiko bat da, noren aurka borrokatzen ari diren inoiz jakingo ez duten absurdora hurbiltzen dena, Gaizkia, Gorroto kosmikoa, erresonantzia iluna, baita psikoanalitikoa ere". Narra-

zioa Buenos Aires hiriburuaren kartografia ezagunean garatzen da. Hala, abentura klasikoetako irla misterioitsuak eta altxor piratak eraldatzen ditu idazleak kale, metro geltoki edo futbol zelaietan.

Horiek horrela, askoz boteretsuagoak diren etsaiei aurre egin beharko diete kontakizunaren protagonistek. Tanta-ka erakusten den mehatxu horri kontra egiteko, idazleak protagonista-zerrenda korala osatu zuen, ideia zehatz

bat azaltzeko asmoz: humanitatearen aukera bakarra etsaiari aurka egiteko batera jardutea da. Horrela, hainbat klase eta izaerako gizakiak gehituko dira borrokara, besteak beste, intelektualak, langileak, militarrek eta gazte lotsaga-beak. Orduko pentsamendu eta jarre-
rak tarteko, emakumeen zeregina etxera eta familiara mugatzen da, akzioa gizonzkoen inguruan garatzeko. Ondorioz, idazleak heroi kolektibo bat osatzen du; hau da, herria bera, AEBetatik zetozen

RTVE

superheroi indibidualista eta liberalen jarrerarekin kontrajartzeko, eta, ziurrenik, etorkizun hurbil batean herri argentinarrak pairatuko zuen zapalkuntza diktatorialaren itzalaz ohartarazteko.

TESTU BLOKEAK

Gaurko komikigintzarekin alderatuz gero, *El Eternauta* testu asko biltzen duen istorioa da. Alde horretatik, irakurketa neketsua izan daiteke, baina istorioaren egiturak ez du zirrikiturik erakusten, eta Solano López marrazkilaria-aren estilo urria bikain egokitzen da tiretan antolatutako orrialde etzanetara. Testu saldo hori, baina, Osterhelden estiloaren marka da, bere zaletasun eta ogibide guztien gaintetik, literatur zale amorratua baitzen –marrazkilari, kazetari, gidoilari, idazle, geologo eta dibulgatzaile zientifiko jardun zuen–. Hartara, garaiko zientzia fikziozko zinematik baino, tartean, *Them!* ("Haiek!") (Gordon Douglas, 1954) eta *Invasion of the Body Snatchers* ("Ultragorputzen inbasioa") (Don Siegel, 1956), Osterheldek gehiago

edan zuen literaturatik. Ondorioz, bere lana, eta beste hainbat aitzindarirena, funtsezkoa izan zen komikigintzak merezi zuen prestigioa jaso zezan eta goi-generotzat hartua izan zedin.

Joera literario nabarmen horren hari-ra, oso esanguratsua da 1980an plazaratutako *Historia de la historieta argentina* ("Argentinako komikiaren historia") liburuan Carlos Trillo eta Guillermo Saccomanno idazleek Oesterheldi eginiko elkarrizketan kontatzen dena:

Trillo: Inoiz ez dizu lotsarik eman komikiak idazteak?

Oesterheld: Ez.

Trillo: Genero handi eta genero txiki-
kien artean maiz egiten den banaketa dela-eta galdetzen dizut.

Oesterheld: Alderantziz. Komikigintza genero handia da. Izan ere, zer irizpiderekin definitzen dugu zer den handia edo txikia? Nire ustez, objektiboki, genero handia audientzia handiarekin lotzen dut. Eta nik Borgesek baino askoz audientzia handiagoa dut. Alde handiz gainera, eta ziur nago Borgesek ere gidoiak idatzi nahi izango

zituela, Argentinako idazle askok bezala.

Saccomanno: Orduan ez dizugu berriro galdetuko gidoilariet buruz.

Oesterheld: Berriro diotsuet. Nik ez dut ia komikirik irakurtzen, nik literaturara irakurtzen dut. Etengabe irakurtzen dut. Eta Borgesek gauza bat ateratzen badu, joan eta erosi egingo dut. Horiek dira nire iturriak. Esandakoak ez nau errudun sentiarazten; egile onak irakurtzen ditut: Stevenson, txikitatik. Edo Salgari, esan dizuet.

Oesterheld: Ez.

Literaturarekiko grina hori odisea ahaztezin baten nabigazio-egunkari bilakatu zuen Oesterheldek. Herrialde baten tragedia iragarri zuen zientzia fikziozko abentura, zeina diktaduraren aurkako matxinada gisa irakurtzen den. Herriaren altxamenduaren aldarria haitzaten duen istorioa.

Finetan, eta Sustarain hitzaurre-egilearen hitzetara bueltatuz, "*Eternautara* beti itzuli behar da. Arrazoi literario asko daude, arrazoi historiko asko, irakurketa posible asko". ●

